पोंच.

संजीवनः—मासिक. संपादक श्री देवराव विष्णू नाईक, दादर, मुंबई नं. १४ मलपृष्ठांवर दिलेल्या "उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरान् निबोधत" या अवतरण वाक्यावरून संजीवनाच्या ध्येयाची कल्पना करिता येते. हें मासिक एका विशिष्ट-ब्राह्मण (गोवर्धन ब्राह्मण) समाजाच्या उन्नतीकरितां अवतीर्ण झालेलें दिसत आहे, परंतु त्याचा उपयोग इतर ब्राह्मण समाजाला पुष्कळ होण्यासारखा आहे. आमच्याकडे आलेल्या ४ थ्या वर्षाच्या एप्रिल मे १९२५ च्या जोड अंकात असलेले लेख मासिकाच्या ध्येयाला पोषक असे आहेत. जनतेच्या सामाजिक व धार्मिक उन्नतीकरितां "संजीवन" "ब्राह्मण" अशा तऱ्हेच्या मासिकांची फार जरूर आहे. व प्रत्येक समाजाने (कांहीं करीतही आहेत) आपआपल्या उन्नतीकरितां या बाजूनें प्रयत्न करणें अवश्य आहे. संजीवनानें भेट दिल्याबद्दल आभारी आहोंत. श्री साईलीला परत भेटीला जाईलच.

श्रीधर्म शिक्षण व निराश्रित विद्यार्थी फंडाचा सातवा वार्षिक अहवाल—संस्थेचा उद्योग स्तुत्य आहे. स्थापना होऊन ८ वर्षें झालीं परंतु त्या मानानें द्रव्यनिधि फारच अल्प आहे. जनतेने असल्या सर्वोपयोगी संस्थांना झटून मदत केली पाहिजे. आहे त्या परिस्थितींत ११ विद्यार्थ्यांना संस्थेकडून मदत मिळत आहे.

अध्याय ३० वा.

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ।
॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ॥

ॐनमोजी साईसदया । भक्तवत्सला करुणालया ॥
दर्शने वारिसी भक्त भवभया । नेसी विलया आपदा ॥ १ ॥

आरंभीं वसती निर्गुणी । तो तूं भक्तभावांचिया गुणीं ॥
ओढूनि आणिलासी सगुणीं । संतचूडामणी साईनाथा ॥ २ ॥

निजभक्तोद्धारणकार्य । संतांसर्वदा अपरिहार्य ॥
तूं तर सतवृंदाचा आचार्य । तुजसीं ही अनिवार्य तें आहे ॥ ३ ॥

जिहीं धरिले तव चरणद्वय । पावले सकळ किल्मिश लय ॥
जाहला पूर्वसंस्कारोदय । मार्ग निर्भय निष्कंटक ॥ ४ ॥

आठवूनिया आपुले चरण । येती महातीर्थीचे ब्राह्मण ॥
करिती गायत्री पुरश्चरण । पोथी पुराण वाचिती ॥ ५ ॥

संस्कारहीन अल्पशक्ति । काय आम्ही जाणूं भक्ति ॥
टाकिलें जरी आम्हां समस्तीं । साई न देती अंतर ॥ ६ ॥

जयावरी ते कृपा करिती । अचिंत्य महाशक्ति पावती ॥
आत्मानात्म विवेक संपत्ति । सर्वेचि प्राप्ति ज्ञानाची ॥ ७ ॥

साईमुखवचन लालसे । भक्तजन होऊन पिसे ।
शब्दाशब्दांचे जोडूनि ठसे । पाहत भरवसें प्रतीति ॥ ८ ॥

निजभक्तांचा मनोरथ । जाणे संपूर्ण साईनाथ ॥
पुरविणाही तोच समर्थ । तेणेंच कृतार्थ तद्भक्त ॥ ९ ॥

धांव पावगा साईनाथा । ठेवितों तुझिया चरणीं माथा ॥
विसरोनिया अपराधां समस्तां । निवारी चिंता दासाची ॥ १० ॥

ऐसा संकटीं गांजितां । भक्त स्मरे जो साईनाथां ॥
तयाचिया उद्विग्न चित्ता । शांतिदाता तो एक ॥ ११ ॥

ऐसे साई दयासागर । कृपा करिते झाले मजवर ॥
तेणेंच वाचकां झाला हा सादर । ग्रंथ मंगलकारक ॥ १२ ॥

ना तरी माझा काय अधिकार । कोण हें कार्य घेता शिरावर ॥
ज्याचा तोच निरवता असल्यावर । कायसा भार मजवरता ॥ १३ ॥

असतां सद्वाचाप्रकाशक । साई समर्थ ज्ञानदीपक ॥
अज्ञान तम विध्वंसक । किमर्थ साशंक असावें ॥ १४ ॥

त्या दयाघन प्रभूचा भरवसा । तेणें न वाटला श्रम अणुमात्रसा ॥
पुरला माझे मनीचा धिवसा । कृपाप्रसाद हा त्याचा ॥ १५ ॥

ही ग्रंथरूपी संतसेवा । माझ्या पूर्वपुण्याईचा ठेवा ॥
गोड करून घेतली देवा । धन्य दैवाचा तेणें मी ॥ १६ ॥

गताध्यायीं जाहलें श्रवण । नाना परीचे दृष्टांत देऊन ॥
कैसें भक्तांस बोधप्रदान । साई दयाघन करीत ते ॥ १७ ॥

आतां प्रकृताध्यायीं ही एक । सप्तशृंगी देवीचे उपासक ॥
तयाचें हें गोड कथानक । आनंददायक परिसिजे ॥ १८ ॥

देवदेवी निज भक्तांप्रती । कैसे निरविती संतांहातीं ॥
ही तरी एक चमत्कृती । सादर चित्तीं अवलोका ॥ १९ ॥

महाराजांच्या कथा बहुत । एकाहून एक अद्भुत ॥
हीही कथा श्रवणोचित । सावचित्त परिसावी ॥ २० ॥

कथा नव्हे हें अमृतपान । येणें पावाल समाधान ॥
कळोन येईल साईचें महिमान । व्यापकपण ही तैसेंच ॥ २१ ॥

चिकित्सक आणि तर्कवादी । ईहीं न लागावें यांच्या नादीं ॥
येथें नाहीं वादावादी । प्रेम निरवधी पाहिजे ॥ २२ ॥

ज्ञानी असून व्हावा भाविक । श्रद्धाशील विश्वासूक ॥
किंवा संताघरींचा पाइक । इतरां या माईक काहण्या ॥ २३ ॥

हा साईलीला कल्पतरू । निर्विकल्प फलपुष्प धरू ॥
असेल भक्त भाग्याचा सधरू । तोचि उतारू ये तळीं ॥ २४ ॥

ऐकाहो कथा परम पावनी । परमार्थिया मोक्षदानी ।
सकळ साधनां पोटीं मुखरणी । कृतकल्याणी सकळिकां ॥ २५ ॥

सहजें जडजीवोद्धारण । तें हे साईकथामृतपान ॥
प्रापंचिकाचें समाधान । मोक्षसाधन मुमुक्षुवां ॥ २६ ॥

करितां एक कल्पना एथ । पावे आणीक कल्पनातीत ॥
म्हणोन हेमाड होऊनि विनीत । श्रोतयां पालवीत[1] श्रवणार्थ ॥ २७ ॥

ऐसी एकेक कथा कथितां । वाढेल लीलारसास्वादता ॥
होईल समाधान भवदवार्ता । साईसमर्थता ती हीच ॥ २८ ॥

जिल्हा नाशीक ग्राम वणी । काकाजी वैद्य नामक कोणी ॥
असती तेथें वास्तव्य करुनी । उपाध्ये ते स्थानीं देवीचे ॥ २९ ॥

---

१ बोलावीत.

देवीचें नाम सप्तशृंगी । उपाध्ये अस्थिर अंतरंगीं ॥
अनेक दुर्धर आपत्ति प्रसंगीं । संसारसंगीं गांजले ॥ ३० ॥

येतां कालचक्राचा फेरा । मन हें भोंवे जैसा भोंवरा ॥
देहही धांवे सैरावैरा । शांति क्षणभरा लाधेना ॥ ३१ ॥

तेणें काकाजी अति दुःखित । जाऊनियां देउळा आंत ॥
देवीपाशीं करुणा भाकित । चिंता विरहीत व्हावया ॥ ३२ ॥

मनोभावें केला धांवा । देवी ही तुष्टली पाहूनि भावा ॥
तेच रात्रीं दृष्टांत व्हावा । श्रोतीं परिसावा नवलावा ॥ ३३ ॥

देवी सप्तशृंगी आई । काकाजीच्या स्वप्नीं येई ॥
म्हणे तूं बाबापाशीं जाई । मन होईल सुस्थिर ॥ ३४ ॥

हे बाबा कोठील कवण । करील देवी स्पष्टीकरण ॥
म्हणवून काका जैं उत्कंठित मन । नयनोन्मीलन[१] पावले ॥ ३५ ॥

जिज्ञासा ती तैसीच राहिली । स्वप्नवृत्ति तात्काळ मावळली ॥
काकाजीनें बुद्धि चालविली । 'बाबा' जें वदली ते कोण ॥ ३६ ॥

असतील 'बाबा' त्र्यंबकेश्वर । काकाजी मनीं हाच निर्धार ॥
निघाले घेतलें दर्शन सत्वर । राहीना अस्थिरता मनाची ॥ ३७ ॥

काकाजीनें दहा दिवस । त्र्यंबकेश्वरीं केला वास ॥
अखेरपर्यंत राहिला उदास । मनोल्लास लाधेना ॥ ३८ ॥

जाईना मनाची दुश्चित्तता । शमेना तयाची चंचलता ।
दिवसेंदिवस वाढे उद्विग्नता । निघाला मागुता काकाजी ॥ ३९ ॥

नित्य प्रातःस्नान करी । रुद्रावर्तन लिंगावरी ॥
संतत धार अभिषेक धरी । परी अंतरीं अस्थीर ॥ ४० ॥

---

१ डोळे उघडले जागे झाले.

पुनश्च जाऊनि देविद्वारीं । वदे कां धाडिलें त्र्यंबकेश्वरीं ॥
आतां तरी मज स्थीर करी । या येरझारी नको गे ॥ ४१ ॥

एणें परी अति काकुळती । धांवा करी तो देवीप्रती ॥
देवी त्या दर्शन दे रातीं । वदे दृष्टांतीं तयातें ॥ ४२ ॥

म्हणे मी जे बावा वदत । ते शिरडीचे साई समर्थ ॥
त्र्यंबकेश्वरीं गमन किमर्थ । केलें कां निरर्थक कळेना ॥ ४३ ॥

कोठें शिरडी कैसें जावें । बावा हे न आपणा ठावे ॥
आतां हें जाणें कैसें घडावें । नकळे व्हावें कैसें कीं ॥ ४४ ॥

परी जो संतचरणीं रत । मनीं धरी दर्शन हेत ॥
संतचि काय परी अनंत । सदिच्छा पुरवीत तयाची ॥ ४५ ॥

जो जो संत तो तो अनंत । नसे लवलेश भेद उभयांत ॥
किंबहुना उभय मानणें हेंचि द्वैत । संतां अद्वैत अनंतीं ॥ ४६ ॥

चालून जाईन संतदर्शना । स्वेच्छा पुरवीन मनीची कामना ॥
ही तों केवळ अभिमान वल्गना । अघटित घटना संतांची ॥ ४७ ॥

विना आलिया संतांच्या मना । कोण जाईल तयांचें दर्शना ॥
आश्चर्य तयांच्या सत्तेविना । पान हालेना वृक्षाचे ॥ ४८ ॥

जैसी जयाची दर्शनोत्कंठा । जैसा भाव जैसी निष्ठा ॥
सानंदानुभव पराकाष्ठा । भक्तश्रेष्ठा लाभते ॥ ४९ ॥

कैसें जावें साई दर्शना । इकडे काकाजीस ही विवंचना ॥
तिकडे तयांचा शोधीत ठिकाणा । पातला पाहुणा शिरडीचा ॥ ५० ॥

पाहुणा तरी काय सामान्य । अवघ्यापरीस जो बाबास मान्य ॥
जयाच्या प्रेमास तुळेना अन्य । अधिकार ही धन्य जयाचा ॥ ५१ ॥

माधवराव नामाभिधान । देशपांडेपणाचें वतन ॥
बाबांपाशीं अति लडिवाळपण । चालेना आन कवणाचें ॥ ५२ ॥

सदा सर्वदा प्रेमाचें भांडण । अरे तुरेचें एकेरी भाषण ॥
पोटच्या पोरासम प्रेम विलक्षण । पातला तत्क्षण वणीस ॥ ५३ ॥

बाळास जव जाहलें दुखणें ॥ आईनें देवीस घातलें गाऱ्हाणें ॥
तुझ्या ओटींत घातलें हें तान्हें । तारणें मारणें तुजकडे ॥ ५४ ॥

बाळ माझें बरें होतां । चरणावरी घालीन तत्वतां ॥
एणेंपरी देवीस नवसितां । लाधली आरामता बाळास ॥ ५५ ॥

वैद्य काय देव काय । कार्य उरकतां विसर होय ॥
विपत्कालींच नवसाची सय । पावे जंव भय न फेडितां ॥ ५६ ॥

कित्येक वर्षें महिने दिवस । लोटले विसरले केलेला नवस ॥
अंतीं मातेनें अंत समयास । माधवरावांस विनविलें ॥ ५७ ॥

बहुता वर्षांचा हा नवस । फेडतां फेडतां आले हे दिवस ॥
बरवी न दीर्घसूत्रता बहुवस । जाई गा दर्शनास देवीच्या ॥ ५८ ॥

तैसेंच मातेच्या दोनी स्तनांस । खांडकें पडूनि त्रासली असोस ॥
होऊनिया बहु दुःसहक्लेश । आणीकही देवीस नवसिलें ॥ ५९ ॥

येतें माते लोटांगणीं । तारिसील जरि या यातनांतूनी ॥
रौप्य स्तनद्वय तुजवरुनी । ओवाळूनि वाहीन ॥ ६० ॥

तोही नवस राहिला होता । फेडूं फेडूं म्हणतां म्हणतां ॥
तोही आठवला मातेच्या चित्ता । देहावसानता समयास ॥ ६१ ॥

देऊनि बब्याेस याचीही आठवण । फेडीन म्हणून घेऊनि वचन ॥
माता होऊनिया निर्वासन । गेली समरसोनें हरिचरणीं ॥ ६२ ॥

पुढें मग जाऊं जाऊं म्हणतां । दिवस महिने वर्षें लोटतां ॥
माधवरावास जाहली विस्मरणता । नवस फेडितां राहिले ॥ ६३ ॥

---

१ आई माधवरावास बब्या म्हणे. २ देह ठेविला

एणेंपरी वर्षे तीस । होतां काय घडलें शिर्डीस ॥
ज्योतीषी एक करीत प्रवास । त्याच स्थानास पातला ॥ ६४ ॥

ज्योतिर्विद्येचें ज्ञान गहन । जाणे भूतभविष्यवर्तमान ॥
अनेक जिज्ञासू तृप्त करून । वाहवा मिळवून राहिला ॥ ६५ ॥

श्रीमंत केशवरावजी बुट्टी । आदी करून बहुतांच्या गोष्टी ॥
वर्तवूनि सकळांची संतुष्टी । उठा उठी संपादिली ॥ ६६ ॥

माधवरावांचा कनिष्ठ भ्राता । बापाजी अपुले भविष्य पुसतां ॥
ज्योतिषी तो जाहला वर्तविता । देवीची अप्रसन्नता तयावर ॥ ६७ ॥

म्हणे मातेनें केलेले नवस । तिच्या देहांताचिया समयास ॥
तिणें तुझिया ज्येष्ठ बंधूस । फेडावयास आज्ञापिलें ॥ ६८ ॥

ते न फेडितां आजवरी । नडा देते देवी भारी ॥
माधवराव येतां घरीं । बापाजी सारी कथी कथा ॥ ६९ ॥

माधवरावांस पटली खूण । सुवर्णकार आमंत्रून ॥
करविले दोन रौप्य स्तन । गेले कीं घेऊन मशीदी ॥ ७० ॥

घालूनि बाबांस लोटांगण । पुढें ठेऊन दोनी स्तन ॥
वदते झाले बाबांलागून । म्हणती घ्या फेडून ते नवस ॥ ७१ ॥

तूंच अमुची सप्तशृंगी । तूंच देवी आम्हांलागी ॥
ही घे वाचादत्त देणगी । घेऊनि उगी रहावें ॥ ७२ ॥

बाबा वदती प्रत्युत्तरीं । जाऊनि सप्तशृंगीच्या मंदिरीं ॥
वाहे तिचीं तीस चरणावरी । स्तने हीं साजिरीं निजहस्तें ॥ ७३ ॥

पडता ऐसा बाबांचा आग्रह । माधवरावाच्या मनाचाही ग्रह ॥
तैसाच होऊनि सोडिलें गृह । जाहला निग्रह दर्शनाचा ॥ ७४ ॥

घेतले बाबांचें दर्शन । प्रार्थिलें शुभ आशिर्वचन ॥
करोनि उदी प्रसाद ग्रहण । अनुज्ञा घेउन निघाले ॥ ७५ ॥

आले पहा ते सप्तशृंगीस । लागले कुलोपाध्याय शोधावयास ॥
सुदैवें काकाजीचेंच गृहास । अनायास प्राप्त ते ॥ ७६ ॥
काकाजीच्या उत्कंठा पोटीं । शीघ्र व्हावी बाबांची भेटी ॥
तोंच ही माधवरावांची गाठी । हे काय गोठी सामान्य ॥ ७७ ॥
आपण कोण कोठील पुसतां । शिर्डीहूनचि आले समजतां ॥
काय त्या आनंदा पारावारता । पडली उभयतां मिठीच ॥ ७८ ॥
ऐसे ते दोघे प्रसन्नचित्त । साईलीला गात गात ॥
पूर्ण होतां नवसकृत्य । उपाध्ये निघत शिरडीतें ॥ ७९ ॥
माधवरावासारखी सोबत । तीही लाधली ऐसी अकल्पित ॥
उपाध्येबुवा आनंदभरित । मार्ग लक्षीत शिरडीचा ॥ ८० ॥
नवस फिटतां शीघ्रगती । दोघे पातले शिरडी प्रती ॥
येतांच साईदर्शना निघती । परम प्रीती सोत्कंठा ॥ ८१ ॥
आधीं जैसी मनाची आवडी । तैशाच पाउलीं निघाले तातडीं ॥
पातले काकाजी गोदेथडीं । जेथून शिरडी सन्निध ॥ ८२ ॥
पुजारी वंदी बाबांचे चरण । करीत सजल नयनीं स्नपन ॥
होऊनि दर्शन सुख संपन्न । चित्त प्रसन्न जाहलें ॥ ८३ ॥
देवीचा दृष्टांत होता यदर्थ । दृष्टी देखतां ते बाबासमर्थ ॥
काकाजी सुखावले यथार्थ । पुरला मनोरथ तयांचा ॥ ८४ ॥
असो काकाजी सुखसंपन्न । दर्शनसेवनें चित्त प्रसन्न ॥
जाहले खरेंच निश्चित मन । कृपाघन वर्षणें ॥ ८५ ॥
हरपलें मनाचें चंचलपण । स्वयें जाहले विस्मयापन्न ॥
आपणासचि पुसती आपण । काय विलक्षण ही करणी ॥ ८६ ॥
नाहीं कांहीं वदले वचन । नाहीं प्रश्न समाधान ॥
नाहीं दिधलें आशिर्वचन । केवळ दर्शन सुखदाई ॥ ८७ ॥

माझी चंचल चित्तवृत्ति । केवळ दर्शनें पावली निवृत्ति ॥
लाधली अलौकिक सुखसंवित्ति । दर्शनमहती या नांव ॥ ८८ ॥

साईपायीं जडली दृष्टी । तेणें वाचेस पडली मिठी ॥
कर्णी परिसतां बाबांच्या गोष्टी । आनंद पोटीं न समाये ॥ ८९ ॥

उपाध्येबुवा निजभावेसीं । शरण गेले समर्थांसीं ॥
पावते झाले निज सुखासी । विसरले वृत्तीस पूर्वील ॥ ९० ॥

ऐसे काकाजी बारा दिवस । राहते झाले ते शिरडीस ॥
होऊनिया सुस्थिरमानस । सप्तशृंगीस परतले ॥ ९१ ॥

स्वप्नांसही लागे काळ । उषःकाल वा प्रातःकाळ ॥
तेव्हां जीं पडती तीं तींच सफळ । स्वप्नें निर्फळ तदितर ॥ ९२ ॥

ऐसी सार्वत्रिक प्रसिद्धी । परी या शिरडीच्या स्वप्नांची सिद्धी ॥
पडोत तीं कुठें आणी कधीं । भक्तां अबाधित अनुभव ॥ ९३ ॥

ये अर्थाची अल्प वार्ता । सादर करितों श्रोतयां करितां ॥
कौतुक वाटेल परम चित्ता । श्रवणोल्लासता वाढेल ॥ ९४ ॥

दोनप्रहरीं एके दिवशीं । बाबा वदती दीक्षितां पाशीं ॥
टांगा घेऊन जा रहात्यासी । खुशाल भाऊसी घेऊन ये ॥ ९५ ॥

जाहले कीं दिवस बहुत । भेटावयाची मनीं आर्त ॥
म्हणावें बाबांनीं तुम्हाप्रत । भेटीप्रीत्यर्थ बोलाविलें ॥ ९६ ॥

करूनिया आज्ञाभिवंदन । दीक्षित गेले टांगा घेऊन ॥
खुशालभाऊ[1] भेटले तत्क्षण । निवेदिलें प्रयोजन आगमनाचें ॥ ९७ ॥
ऐकूनिया बाबांचा निरोप । खुशालभाऊंस आश्चर्य अमूप ॥
म्हणती हाच उठलों घेऊन झोंप । झोंपेंत आज्ञापत हेंचि मज ॥ ९८ ॥

---

१ तेथील एकशेट जे बाबांचे भक्त होते.

आतांच मीं दुपारा जेउनी । करीत असतां आराम शयनीं ॥
डोळ्यास डोळा लागतां क्षणीं । बाबाही स्वप्नीं हेंच वदत ॥ ९९ ॥

म्हणाले आतांच शिरडीस चल । माझीही इच्छा जाहली प्रबळ ॥
करूं काय घोडें न जवळ । मुलास कळवाया धाडिलें ॥ १०० ॥

मुलगा वेशीच्या बाहेर पडला । तोंच हा अपुला टांगा आला ॥
दीक्षित विनोदें म्हणती तयाला । तदर्थच मजला आज्ञापिलें ॥ १०१ ॥

आतां स्वयें येत असला तर । टांगा बाहेर आहे तयार ॥
मग ते शिरडीस आनंदनिर्भर । दीक्षितां बरोबर पातले ॥ १०२ ॥

तात्पर्य खुशालभाऊ भेटले । बाबांचेही मनोरथ पुरले ॥
खुशालभाऊही बहु गहिंवरले । पाहून या लीलेस बाबांच्या ॥ १०३ ॥

एकदां एक पंजाबी ब्राह्मण । रामलाल नामाभिधान ॥
मुंबईमध्यें वसतां जाण । बाबांनीं स्वप्न दिलें तया ॥ १०४ ॥

दिङ्-वायु रविवरुणादि देवता । यांच्या अनुग्रहांचिया सत्ता ॥
बाह्यांतःकरण विषयग्राहकता । जागरितता[1] त्या नांव ॥ १०५ ॥

विरमे जंव सकल इंद्रियगण । होई जाग्रत्संस्कार प्रबोधन ॥
ग्राह्य ग्राहक रूपें स्फुरण । असें हें लक्षण स्वप्नाचें ॥ १०६ ॥

त्याचें स्वप्न तों विलक्षण । ठावें न बाबाचें रूप लक्षण ॥
पूर्वीं कधीं नाहीं दर्शन । 'मजकडे येऊन जा' म्हणत ॥ १०७ ॥

आकृतीवरून दिसले महंत । परी न ठावें ते कोठे वसत ॥
रामलाल होऊन जाग्रत । विचाराकुलित जाहला ॥ १०८ ॥

जावें ऐसें वाटलें मना । पत्ता नाहीं ठाव ठिकाणा ॥
परी जो बोलवी तयासी दर्शना । त्याची रचना तो जाणे ॥ १०९ ॥

---

१ जागृतावस्था.

मग तेच दिवशीं दुपारीं । सहज रस्त्यानें मारितां फेरी ॥
छवी एके दुकानावरी । पाहूनि अंतरीं चमकला ॥ ११० ॥

स्वप्नीं जें रूप दिसलें तयाला । तेंच तें गमलें रामलालाला ॥
विचारपूस कराया लागला । दुकानदाराला तात्काळ ॥ १११ ॥

लक्ष लावून छवी पाहे । कोण कोठील आहेत हो हे ॥
कळतां हा साई शिरडींत राहे । स्वस्थ राहे रामलाल ॥११२ ॥

पुढील पत्ता पुढें लागला । रामलाल शिरडीस गेला ।
बाबांचिया निर्वाणकाला । पर्यंत राहिला त्यां पाशीं ॥ ११३ ॥

अपुल्या भक्तांचे पुरवावे हेत । आणावें तयांस दर्शनार्थ ॥
पुरवावे स्वार्थ वा परमार्थ । हेचि मनोरथ बाबांचे ॥ ११४ ॥

नातरी ते अवाप्त काम । स्वयें सर्वदा निष्काम ॥
नि स्वार्थ निरंहकार निर्मम । भक्त कामैक अवतार ॥ ११५ ॥

क्रोध ज्याचा घेईन वारा । द्वेषास जेथें न लभे थारा ॥
डोळां न देखे जो उदरंभरा । साधू खरा तो समजावा ॥ ११६ ॥

सर्वांठायीं प्रेम निःस्वार्थ ।हाच ज्याचा परमपुरुषार्थ ॥
वेंची न धर्म विषयाव्यतिरिक्त । वाचा ही व्यर्थ पळभरी ॥ ११७ ॥

सारांष माझा धरुनि हात । लिहिवून घेतां हें निज चरित ॥
भक्तीं व्हावें निजस्मरणरत । हेंचि कीं इंगित येथील ॥ ११८ ॥

म्हणवूनि हेमाड अति विनीत । नित्य श्रोतयां हेंचि विनवीत ॥
होऊनि श्रद्धा भक्तिसमन्वित् । साई सच्चरित परिसावें ॥ ११९ ॥

तेणें मनास होईल शांती । उपजेल व्यसन मग्ना उपरती ॥
जडेल साईचरणीं भक्ती । भव निर्मुक्ती दायक ॥ १२० ॥

असो पुढील अध्यायीं आतां । संन्यासी विजयानंदाची कथा ॥
जयास मानससरासी जातां । लाधली निर्मुक्तता निजपदीं ॥ १२१ ॥

भक्त मानकर बाळाराम । तयांही तैसाच दिधला विश्राम ॥
तोच नूलकर मेघाचा काम । पुरवी प्रकाम साईनाथ ॥ १२२ ॥

व्याघ्रासारखा क्रूर प्राणी । तयाही दिधला ठाव चरणीं ॥
ऐसी अगाध साईची करणी । श्रवणा पर्वणी महोत्सव ॥ १२३ ॥

इति श्री संतसज्जन प्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥
श्रीसाईसमर्थसच्चरिते । नवसादिकथा कथनं नाम ॥
त्रिंशत्तमोऽध्यायः संपूर्णः ॥

॥ श्री सद्गुरु साईनाथार्पणमस्तु । शुभं भवतु ॥

आख्यान-रत्न-माला, नांदेड.

या मालेत अर्वाचीन कवींनीं रचलेलीं कीर्तनोपयोगी आख्याने दिली जातील. ह. भ प. संतकवी **दासगणू** महाराजांचीही प्रेमळ व प्रासादिक आख्याने येतील.

वर्षांतून सहा पुस्तकें निघतील. पुस्तकाचा आकार डेमी अष्टपत्री, पृष्ठ सं. ४८ प्र. पु. किं. ८ आणे.

एक रुपया प्रवेश फी भरणारास पाउणपट किमतींत पुस्तक मिळेल. एकदम सहा पुस्तकाची किं. प्र. फीसह ३। रु.

ग. अ. सुराफ, नांदेड.

कविवर्य संत महिपतीबाबा यांच्या धर्तीवर लिहिल्या ह. भ परायण दास गणू महाराज यांच्या संतलीलामृत व भक्तलीलामृताच्या प्रती मिळण्याचे ठिकाणः—

गो. र दाभोळकर.

५ सेंट्मार्टिन्स रोड, वांद्रें

बी. बी. सी. आय. रेलवे.

श्री साइनाथ प्रसन्न.

श्री साईलीला

मासिक पुस्तक.

वर्ष ३ रें.] श्रावण शके १८४७ [अंक ५ वा.

नलिनीदलगत जलमतितरलम् । तद्वज्जीवनमतिशय चपलम्॥

क्षणमपि सज्जन संगतिरेका । भवति भवार्णव तरणे नौका ॥

श्री शंकराचार्य.

संपादकः—लक्ष्मण गणेश महाजनी.

प्रकाशक.—रामचंद्र आत्माराम तर्खड

श्री साईलीला कचेरी ५ टर्नर रोड बांद्रे, बी. बी. रेल्वे.

अनुक्रमणिका.

महाराजांचे अनुभव	... ...	३६३-३७१
स्फुट विषय	... ...	२३५-२४८
श्री साईसच्चरित	... ...	५२९-५३३

विनंती

या मासिकाचे वर्ष चैत्रापासून सुरू असतें. अजून शके १८४६ चीही वर्गणी कित्येकाची आलेली नाहीं. गेल्या फाल्गुनाचे अंकांत आग्रहाची विनंती केली असूनही पुष्कळ वर्गणीदारांकडून शके १८४७ सालची वर्गणी अजून आलेली नाहीं. तरी वर्गणीदार आपली वर्गणी वेळेवर पाठवतील अशी उमेद आहे.

वर्गणीचे दर

वार्षिकवर्गणी टपाल खर्चासह मनीआर्डरने अगाऊ रु. ३।= व्ही पी. नें रु. ३॥ चालूं अंक ।= मागील अंक शिल्लक असल्यास -॥-

पूर्वीच्या अंकात व्ही. पी. ने रु. ३॥= चुकून छापलें गेलें. असेंच यंदा ज्या कांहीं वर्गणीदाराकडे रु. ३॥। ची व्ही. पी. चुकून गेली, त्यांचे -।- आमचेकडें जमा आहेत. अशा वर्गणीदारानीं -।- परत मागितल्यास पाठवून देऊं

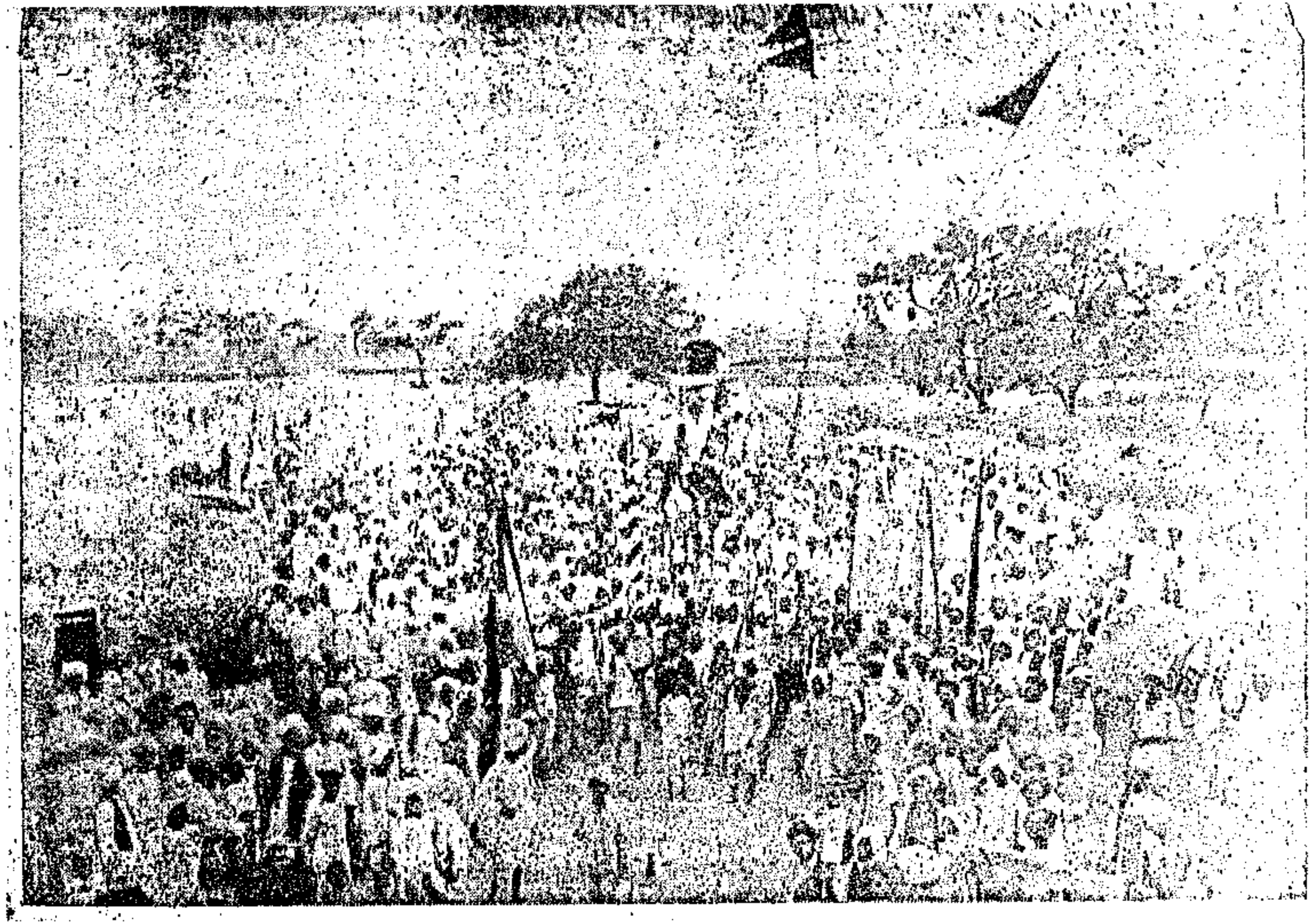

रामनवमीची निशाणांची मिरवणूक.

साईभक्तिपरायण ति. भाऊसाहेब—हरी सीताराम दीक्षित—यांस शि. सा. न. वि. वि :—

मी श्री सद्गुरुसाईनाथ महाराज यांच्या विषयींचे अनुभव लिहून आपणाकडे पाठवीत आहे. योग्य वाटल्यास श्रीसाईलीलेत समाविष्ट करून प्रसिद्ध करण्याची व्यवस्था व्हावी.

माझा जन्म पुण्यास झाला. तेथे माझे वडील मिलिटरी अकाउंट आफीसमध्ये नौकरीस चांगल्या हुद्यावर होते. त्यावेळीं श्री अक्कलकोट-निवासी स्वामीमहाराजाची कीर्ती दशदिशा पसरत चाललेली होती.

याचवेळीं महत्भाग्यानें मुंबई कामाठीपुरा येथून स्वामीसुत, पंडित व नगरचे नाना जोशी रेखे हे अक्कलकोटास जाण्यासाठीं दिंडी घेऊन निघाले होते. ते कोंडोपंत छत्रे यांच्या वाड्यांत आम्ही रहात होतों तेथें येऊन उतरले. त्याच्याबरोबर आमचे वडील मला घेऊन अक्कलकोटास गेले.

दर महिन्यास ते पंढरपूरच्या वारीसारखे अक्कलकोटास जात असत. त्यांच्याबरोबर वारंवार मीही जात असे. तेथील चमत्कार व हकीकत सांगण्याची ही जागा नसल्यामुळें येवढें प्रास्तविक लिहून मुख्य मुद्याकडे वळतों.

नेहमीं दर्शनाचा योगायोग येऊन मला व स्वामीसुताची मुलगी सिद्धाबाई जी हल्लीं चेंबूर येथें श्री समर्थांचा नवीन मठ स्थापन करून व तेथे स्वामी समर्थांची सेवा मनोभावानें करून स्वामीसुताच्या कार्याचा प्रसार करीत आहे या दोघांना श्री समर्थांच्या आंगावर खेळावयास व त्यांचें दूध प्यावयास सांपडत असे. आईच्या स्तनांतून दुधाच्या धारा निघून लेंकरांचे पोट भरावे याप्रमाणें यथेच्छ अमृतपानानें आमचे पोट भरत असे.

अशा आनंदांत वेळ जात असतां श्रीसद्गुरू व अप्पा महाराज ज्यांचा अक्कलकोटांत मठ आहे, त्यांची तार आमचे वडिलांस आली कीं तांबड-तोब अक्कलकोटास निघून यावें. श्रीसमर्थ आपले अवतारकार्य आटोपून आम्हां सर्वांस दुःखार्णवांत टाकून जातील असें वाटतें.

वडिलांनीं तार पहातांच मला घेऊन अक्कलकोटास जाण्याची तयारी केली. आम्हीं जाऊन पोहोचलों, महाराजांची आवडती कामवेनू टाहो फोडीत होती.

भक्तजन दुर्मुखलेले असे बसले होते. अक्कलकोटांत जिकडे तिकडे हाहा:कार उडालेला होता. राजापासून रंकापर्यंत सर्व हवालदिल झाले होते. तरी जो तो आपापले महाराजास जे विचारावयाचे होते ते ते विचारीत होता. महाराज सर्वांस उत्तरे देऊन त्याचे समाधान करीत होते.

आमच्या वडिलांनीं महाराजास इतर कांहीं न विचारता विनंती केली कीं, महाराज, मला व या मुलाला आता कोणाचा आधार आहे ?

आपल्या मागे येथे जमलेल्या भक्तमंडळींनीं कुणाकडे पहावे. श्री समर्थांनीं आपल्या चर्मपादुका माझ्याकडे उडवून यांची पूजा करीत जा. व जिल्हा अहमदनगर येथे नजीकच शिर्डी गांवात माझाच अवतार होणार आहे तेथे नित्यश: जाऊन माझ्या ठिकाणीं जें प्रेम आहे तेच ठेवित जा. म्हणजे तुला माझी आठवण न पडता सुखानें रहातां येईल.

याप्रमाणे तेथें काहीं दिवस राहून रा. रा. लक्षुमणपंडित वे. शा. रा. नाना बापुजी रेखे जोशी व आम्ही दोघेजण असे मिळून शिर्डीस आलों.

वाटेत पंडित रेखे जोशी यांनीं आमचे वडिलांस सांगितलें कीं आम्हाला शिर्डीस रहात असलेला वेडा फकीर ठाऊक आहे. महाराजांनीं तुमची समजूत घातली. आम्हीं मुसलमानाच्या पायां पडणार नाहीं तुम्हाला पाहिजे तर तुम्ही पायां पडा व समर्थ म्हणून वारंवार तेथें जाऊन सेवा करा.

पण आमच्या वडिलांचा निश्चय न ढळतां ते तेथें त्या सर्वांना घेऊन गेले. वेडया फकिराची व सर्वांची दृष्टादृष्ट होतांचा ते आपल्याशींच पुटपुटावयास लागून वाटेंत झालेलें भाषण बोलावयास लागले. अखेर आमच्या वडिलांकडे व माझ्याकडे पाहून म्हटलें कीं, ते दोघेही कर्मठ ब्राह्मण आहेत तूं व तुझा मुलगा वाटल्यास येत जा. व मला समोरील लिंबाचें झाड दाखवून त्याचा पाला आणावयास सांगितलें. तो आणल्यावर सर्वांस देऊन खाण्यास सांगितलें. त्या दोघांस तो अतिशयित कडू लागला व आम्हां दोघांस तो इतका गोड लागला कीं तो आम्ही उभयतांनीं यथेच्छ भक्षण केला, व वर पाणी पिऊन ढेंकर देत बसलों.

त्या दोघाचा जीव ओकता ओकता बेजार झाला. आमच्या वडिलांस कडू लिंबाची खूण पटली श्रीसमर्थ अक्कलकोटचे स्वामी यांनीं अक्कलकोट येथे कडूलिंबाच्या झाडाची अर्धी बाजू गोड करून दाखवून गाणगापूराहून आलेल्या दत्तभक्तास आपण—नृसिंहभान—आहोत हे दाखवून दिलें. कारण गाणगापुराला बऱ्याच वर्षांपूर्वी या प्रकारचें झाड देंवळाजवळ होते.

श्री. साईनाथांनीं आपण—श्री अक्कलकोटनिवासी स्वामी समर्थ महाराजांचे अवतार आहोत—हें त्यावेळीं निदर्शनास आणून दिले व आतां ते खरे करून दाखविलें आहे. या वेळचा फोटो नुकताच माझे पहाण्यांत आलेला आहे. कुणास पहावयाचा असल्यास मजकडे आहे. मी श्रीसाईनाथांचे तीन प्रकारचे चेहरे एके ठिकाणीं तसबिरींत मढवून ठेविले आहेत. हा चेहरा शिर्डी येथें परभू जातीचे बाळाराम नांवाचे महाराजांचे भक्त होते त्यांच्या मुलास ते साईपदीं लीन झाल्यावर त्यांच्या पुस्तकांत सांपडला. त्यावरून कै० वा० रा. रा आत्माराम बाळाजी स्टॅापव्हेडर यांनीं काप्या काढून मला दाखवताच त्या गुरुमुर्तीस पाहून मला अत्यंत समाधान झालें.

असो. वडिलांच्या मागें मी केव्हां तरी शिर्डीला जात असें. एके वेळीं असा सुयोग आला कीं, येथील गणपत कृष्णाजी याच्या घरीं आनंदनाथ महाराज नांवाचे गौडब्राह्मण वेंगुर्लें येथील रहाणारे असत ते अक्कलकोट-स्वामींचे निस्सीम भक्त असून समर्थांवर नित्य नवीन अभंग, पदें, वगैरे करून भजनानंदांत निमग्न असत, व श्रीसमर्थांप्रमाणें चमत्कार करीत असत. त्यांच्या दर्शनाला गेलों असता त्यांनीं निरूपणांत शिर्डीच्या वेड्याला वेडा व मुसलमान म्हणतात ते वेडे असून आपल्या स्वहिताला मुकत आहेत तरी ज्यांस आपलें स्वहित साधावयाचें असेल त्यांनीं त्यांस शरण जाऊन आपले सार्थक करून घ्यावें. हे दुसरे कोणी नसून प्रत्यक्ष भगवंताचे अवतार, श्रीस्वामीसमर्थ माऊली आहेत. मग काय विचारतां मनांतील खूण पटल्यामुळे मला जो महदानंद झाला तो विचारूं नका.

पुढें आजदिनपर्यंत समर्थ दर्शनास अक्कलकोटास जाण्यापूर्वी शिर्डीला प्रथम जाऊन नंतर अक्कलकोटास व दत्तस्थानास जात असतों. यापुढें

माझ्यावर आलेली संकट परंपरा व साईनाथांनीं प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष त्यांतून केलेली सुटका ही मनोवेधक हकिकत लौकरच पाठवितो.

मोतीवाला जैन ब्लाक नं० ११ ताडदेव-पुलाचे डावे बाजूला पायऱ्याजवळ ताडदेव ग्रांटरोड पोस्ट आफीस. मुंबई नं ७	आपला सदोदित नम्र **रामचंद्र केशव नाईक** दत्तदासानुदास २५-७-२५

मी माझ्या मुलीला स्थळे पहाण्यास ठीं एकसारखा दोन वर्षे हिंडत होतों. तीन तीन महिने रजा घ्यावी आणि पुण्यास जाऊन बसावें असा दोन वर्षे क्रम होता. पुढें कोठे जमत नाही म्हणून अगदीं निराश होऊन गेलों. एक दिवशीं मी माझे स्नेह्याचे घरीं साधुसंताच्या गोष्टी बोलत बसलों होतों. त्यांत श्री साईबाबाचें नांव निघाले. तेव्हां माझे स्नेही मजला म्हणाले " गोविंदराव " जर आजपासून पंधरा दिवसांचे आंत तुमचे मुलीचे लग्न जमलें तर आपण शिर्डीस साईबाबांचे दर्शनास जाऊं. " त्याचे म्हणणे मी कबूल केलें. पुढें असा चमत्कार झाला कीं, दक्षिण हैद्राबाद येथीलहर्डीकर यांचा मुलगा स्वतः मुलगी पाहून लग्न करण्याचा बेत करून मुली पहात पहात मी जेथें रहात होतों तेथें येऊन माझी मुलगी पसंत करून गेला. व लगेच पुढल्याच मुहूर्तावर लग्न झाले. स्नेही म्हणाले त्याप्रमाणे पंधरा दिवसात लग्न झालें सबब आम्ही शिर्डीस जाण्यास निघालों. जातांना मी माझे स्नेह्यापासून तीस रुपये उसनें घेतले होते. शिर्डीस गेल्यावर श्री मारुतीचे देवळांत थोडा वेळ बसून नंतर मशिदींत गेलों. तेव्हां श्रींची स्वारी तेथें नव्हती. मशिदींतील निंबरास नमस्कार करून बसतों, इतक्यांत तेथील शिष्यांनीं मजला सांगितलें कीं बाबा रागवले आहेत तुम्ही बाहेर जा नाहीं तर तुम्हांला मार मिळेल; कालच त्यांनीं एका इसमास मारिलें. मीं त्यांस विचारलें महाराज कोठें आहेत ? तेव्हां त्यांनीं ते बहिर्दिशेस गेले असल्याचें मजला सांगितलें व आधीं तुम्हीं येथून बाहेर जा म्हणून मजला म्हणाले; त्याप्रमाणें आम्ही बाहेर उठून आलों व महाराजांचे येण्याचे वाटेवरच उभे राहिलों इतक्यांत श्रींची स्वारी हंसत, व डुलत येतांना आम्ही पाहिली. मशिदींतील शिष्य

आपापसांत बोलू लागले कीं मघाशी बाबांची स्वारी रागावली होती व आतां पहावे तो हंसत व डुलत येत आहे हा काय चमत्कार आहे ?

श्रींची स्वारी मशिदीचे पायरीवर उभी राहिली व " न्हानेकू पानी लाव" असे शिष्यांस म्हणाले. तेव्हा शिष्यांनी श्रींचे चरणावर पाणी ओतले. तेथे मी गेलों व श्रींचे चरणाचे तीर्थ घेतले. नंतर श्रींचे पुढे विडासुपारी नारळ व एक रुपया दक्षिणा ठेवून श्रींचे चरणावर मस्तक ठेवून साष्टांग नमस्कार घातला. तेव्हां श्री (बाबा) मजला म्हणाले कीं, तूं माझे पायावर मस्तक ठेवूं नकोस. दुरून नमस्कार केलास म्हणजे मला पोहचेल. तरी मी पुन्हा बाबांचे चरणावर मस्तक ठेवून नमस्कार केला. त्यावेळींही पुन्हां त्यानी पूर्वीप्रमाणेंच दुरून नमस्कार करण्यास सांगितले. नंतर पुढें ठेवलेली दक्षिणा पाहून बाबा मजला म्हणाले " आणखी एक रुपया ठेव एकच कां ठेवलास ? तेव्हां मी आणखी एक रुपया ठेवला. व माझे स्नेह्यांस बाबांचे पुढें ठेवण्याकरितां मी एक रुपया देऊं लागलों. तेव्हां बाबा मजला म्हणाले' त्याला तूं देऊं नकोस त्याच्या खिशांत एक रुपया आहे. व खरोखरच माझे स्नेह्याचे खिशांत एकच रुपया होता.

इतके झाल्यावर बाबानी ते रुपये उचलून मजकडे पहात म्हणूं लागले, मजला तीस रुपये देणें झाले आहे. असें एक दोन वेळ्ते मजकडे पाहून म्हणाले. वास्तविक ते बाबांना देणे झालेलें नसून मी तीस रुपये उसने काढून बाबाचे दर्शनास गेलों होतों त्याची खूण त्यांनीं मला पटवून दिली.

दुसरा चमत्कार असा कीं तेथें बापूसाहेब या नांवाचे गृहस्थ बाबांचे सेवेस होते त्यांची बहीण तेथें दर्शनास आली होती बाबांनीं. तिला बापूसाहेब काय करीत आहेत म्हणून विचारिलें. ती म्हणाली ते निजले आहेत. तेव्हां बाबा एका शिष्यास म्हणाले " नारायण तो बापूसाहेब येथें आला म्हणजे त्याला चांगला मार दे " माझे त्याचेकडून तीन चार हजार रुपये येणें आहेत. तो देतों देतों म्हणून म्हणतो पण देत नाहीं. याचीही खूण मला पटली.माझे स्वतःचे तीन चार हजार रुपये येणें होते. ज्यांचेकडून येणें होते त्याचेंही नांव बापूसाहेबच होतें.

निघताना बाबा मजला म्हणाले कीं मी तुजबरोबर येतो. येथे लोक मला फार त्रास देतात.याचा अर्थ मला कांहींच समजला नाहीं.याचा उलगडा रा.रा.माधवराव देशपांडे नुकतेच पळस्प्यास येऊन गेले त्यावेळीं त्यांनी केला. येथे (पळस्पे येथे) आमचे घरापासून जवळच एक वडाचें झाड आहे व त्याचे खालीं एक लहानसा पीर आहे तो मी रा. स. माधवरावाना दाखविला. तेव्हा माधवराव मजला म्हणाले कीं, बाबा तुम्हाला ज म्हणाले की मी तुजबरोबर येतो, ते खरे आहे ते ह्याठिकाणीं आहेत. असो.

नंतर बाबांनी मजला उदी दिली. व माझे मस्तकावर हात ठेवून कपाळास उदी लावली. नंतर आम्हीं बाबांची परवानगी घेऊन परत येण्यास निघालो.

गोविंद दामोदर पंडीत.
मु० पो. पळस्पे. ता. पनवेल. जि. कुलाबा.

अहमदनगरचे दामूशेट कासार हे महाराजाचे पूर्ण भक्त आहेत. रामनवमीला दोन निशाणे लागतात त्यापैकीं एक दामूशेटचें असतें ही हकीकत मागील अंकांत आली आहे. दामूशेट महाराजांकडे इ. सन १८९५ पासून जाऊं लागले. हल्लीं मशीदींत असलेले मोठें उददान हें दामूअण्णानींच महाराजाना दिलेलें आहे.

अहमदनगर शिर्डीपासून जवळ असल्यामुळें शिर्डीस दामुशेट वरचेवर जात असत. परंतु प्रथम प्रथम महाराज त्यांना शिर्डीस राहूं देत नसत. दामूअण्णांना महाराजांचा सारखा निदिध्यास लागलेला व त्यांची मूर्ती नेहमीं समोर दिसे. महाराज त्यानांस शिर्डी राहूं देत नसत म्हणून ते खिन्न असत. अशा स्थितींत दामूअण्णांची बहीण वारली. त्यामुळें त्यांची उदासीनता द्विगुणित झाली. तसेच ते शिर्डीस गेले. महाराजांनीं सुतकांतच त्यांना वर मशीदींत 'बोलाविलें व शांतवनपर उपदेश केला. अप्पा कुळकर्ण्याकडे पुरण पोळीचा जेवणाचा बेत करविला व दामू शेटला गंध लावून पुरणपोळी खाऊं घातली.

दुसऱ्या उरुसाचे वेळीं दामूशेटने नैवेद्य केला व महाराजांना जेवाव-याला बोलाविले. नेवास्याच्या वाळा पाटलाला (हा महाराजाचा परम भक्त होता) जेवावयाला पाठविण्याची महाराजाना विनंती केली. महाराज म्हणाले, तुम्ही त्याला दूर बसवाल, " धुत् धुत् " कराल तरी पण शेवटीं परवानगी दिली. वेळेवर दामू शेटने महाराजाकडे नैवेद्य पाठविला व वाळा पाटलाला शेजारी मध्ये घेऊन ते जेवावयाला बसले, इतक्यात एक मोठा काळा कुत्रा चिखलांत भरलेला असा तेथे आला. जेवणाचे वेळीं असे कुत्रे आल्यास कोणीही मनुष्य त्याला ' हड हड ' करून हांकून देईल. परंतु दामूशेटला लगेच " धुत् धुत् कराल " या महाराजाच्या शब्दाची आठवण झाली व आपली कसोटी पहाण्याकरिताच हा कुत्रा महाराजांनीं पाठविला अशी त्यांची भावना होऊन त्यांनीं त्याला न हाकलता खाऊ घातले व सर्वांनीं भोजन केले *

नगरास दामूशेटचे घरीं चोरी झाली. ही चोरी त्यांच्या तेहतीस वर्षाच्या जुन्या गड्याने केली होती. किल्ल्या लावून त्यानें डागिन्यांचा डबा चोरला होता. या डागिन्यात कुटुंबातील जुन्या नथी ज्या शुभ मानल्या जात असत त्या होत्या व त्याबद्दल दामूअण्णाना फार हळहळ वाटली. इतक्या जुन्या गड्याची अशी बुद्धि फिरावी याबद्दलही त्याना फार वाईट वाटले व सरकारदरबार करूं नये असे त्यामुळे वाटू लागले. गड्याला पुष्कळ धाकदपटशा व लालूच देऊन पाहिली पण तो दाद देईना. झालेल्या नुकसानीपेक्षा कुटुंबातील शुभ सौभाग्यालंकार गेल्याबद्दल त्यांना फार वाईट वाटत होते. शेवटीं त्यांनीं महाराजाचे तसबिरीपुढे बसून महाराजाना आळविले व आपला तक्रारी अर्ज महाराजांकडे गुदरला. महाराज हेंच त्याचें कोर्ट. लगेच दुसरे दिवशीं त्या गड्याने आपण होऊन चोरलेला डबा जशाचा तसा दामूशेटचे स्वाधीन केला व क्षमा मागितली.

* कुत्र्या माजरांना खाऊं घालावें त्यांचा तिटकारा करूं नये अशी महाराजांची शिकवण असे. एकदा नानासाहेब डेंगळे यांनीं चांदीच्या ताटात महाराजांना नैवेद्य आणला. ताट खाली ठेवल्यावर त्याला एका कुत्र्यानें तोंड लावलें तें पाहून डेंगळ्यांना वाईट वाटलें व मनांत विकल्प आला त्याचा परिणाम असा झाला कीं महाराजांनीं नैवेद्य न स्वीकारितां ते ताट भिरकावून दिलें. डेंगळ्यांनीं त्यापासून धडा घ्यावयाचा तो घेतला.

दामूशेटला आपला वडील मुलगा तानाशा याची सोयरीक करावयाची होती. दोन पत्रिका आल्या होत्या. एक मामाच्या मुलीची २५००–३००० रु. पर्यंत ते हुंडा द्यावयाला तयार होते. दुसरी पत्रिका एका गरीबाच्या मुलीची होती. त्याना हुंडा वगैरे देण्याची ऐपत नव्हती. या दोन्ही पत्रिका घेऊन दामूशेट शिरडीस गेले व माधवरावाना बरोबर घेऊन महाराजाकडे आले. दोन्हीं पत्रिका महाराजाना दाखविल्या व कोणती सोयरीक करावयाची म्हणून माधवरावानीं विचारले. पत्रिका हातात घेऊन महाराजांनीं गरीबाच्याच मुलीची पत्रिका पसंत केली. अर्थात त्याप्रमाणे दामूशेटनीं त्याच मुलीची सोयरीक केली

२५००–३००० रु हुंडा सोडून गरीबाची मुलगी केल्याबद्दल दामूशेटला लोकांनीं नावे ठेवलीं, परंतु त्यानीं पैशाच्या लोभात न पडतां महाराजांची आज्ञा पाळली व तानाशा आज त्या मुलीबरोबर फार आनंदांत संसार करीत आहेत.

सुमारे वीस वर्षांपूर्वी बुंदेलखंडाकडील दोन दक्षिणी ब्राम्हण शिरडीस महाराजाचे दर्शनाकरिता आले. दर्शनास कोणी मंडळी आल्यास त्यांना महाराजांकडे घेऊन जाण्याचें काम माधवराव देशपांडे नेहमीं करीत असत. त्याप्रमाणें या दोघां बंधूना घेऊन माधवराव मशीदींत गेले. दोघेजण महाराजाना नमस्कार करून बसले. माधवरावही तेथें बसले. महाराज त्यांतील एका इसमाकडे हात करून माधवरावांना म्हणाले " शामा, याच्या जवळ रु. १५ मग. " माधवरावांनीं मागितल्यावर त्या गृहस्थानें रु. १५ दक्षिणा दिली व महाराजांनीं तिचा स्वीकार केला. दुसऱ्या भावानें आपण होऊनच रु. ३५ महाराजांना अर्पण केले. महाराजांनीं ते रु. ३५ हातांत घेऊन पुन्हां त्या इसमास परत दिले. हें पाहून माधवराव म्हणाले, " देवा, असा व्यवहार नाहीं आपण पाहिला. तो आपण होऊन रु. ३५ देतो तर तुम्हीं घेत नाहीं व दुसऱ्याकडून १५ रु. मागून घेतां" महाराच त्यावर प्रथम कांहीं बोलले नाहींत. कांहीं वेळानें ते म्हणाले, "शामा ते ३५ रु. आपले नाहींत. पण हे १५ रु. दत्ताचे आहेत. दत्तानें मशीदी आईला दिले. " (महाराज केव्हां केव्हां आपल्या मशीदीला " मशीदी आई "

म्हणत) व नंतर गोष्ट सांगितली ती अशी.—मी फिरत फिरत एकदा एका ब्राह्मणाचे घरी गेलो. त्याने मला जेवूं खाऊं घातलें. मग मी तिथेंच निजलों. माझ्या खिशात एकतीस हजार रुपयाच्या नोटा होत्या. मी झोपेंत असता कोणी खिसा कातरून त्या चोरल्या. जवळ खिडकी होती तिचा चिरा काढून चोर आत आला जागा झाल्यावर पहातो तो नोटा नाहींत. मग मी त्या ब्राह्मणाला म्हणे माझ्या नोटा दे व खिन्न मनाने त्याच्या ओटयावर बसून राहीं. असे काहीं दिवस गेल्यावर एकदा एक फकीर आला व मला म्हणतो "बाबा असे उदास का दिसता" तेंव्हां मी त्या फकीराला माझ्या सर्व नोटा चोरीस गेल्याचे सांगितले. त्यावर फकीर म्हणाला " तू त्या फकीराला नवस कर व तुझ्या आवडीचा जो पदार्थ असेल तो सोडून दे म्हणजे तुला तुझ्या नोटा मिळतील" मला भात फार आवडे म्हणून मी तो सोडला व फकीराला नवस केला. १५ दिवसानीं ब्राम्हणानें चिरा उकरून नोटा नेल्या होत्या त्या मला आणून दिल्या मला आनंद झाला. मग मी तेथून निघालों आणि फिरत फिरत गोव्याच्या रस्याला आलों. एका रात्रीं तो फकीर माझ्या स्वप्नांत आला व मला म्हणतो, " अजून त्या फकीराकडे गेला नाहींस ? " तेंव्हां मी तिकडे जाण्याचा बेत केला. बोटीवर आलों तों बोट भरलेली. साहेब मला आंत घेईना. मग एका शिपायाने साहेबाला सांगितले त्याला आंत घ्या तो आमचाच मनुष्य आहे. तेंव्हां साहेबाने आम्हाला बोटीवर घेतलें. मग मी मुंबईस आलों. व फकीराला भेटलो व माझे काळीज सुपाएवढे झालें. गोष्ट संपल्यावर महाराज म्हणाले, "शामा, यांना घरीं नेऊन जेऊं घाल. " गोष्ट चालू असतां दोघां भावांच्या डोळ्यांतून अश्रुधारा वहात होत्या. महाराजांच्या आज्ञेप्रमाणें माधवराव दोघांना घेऊन आपल्या घरीं गेले. जेवण झाल्यावर माधवरा त्या गृहस्थांना म्हणाले कीं मर्ला महाराजांनीं जी गोष्ट सांगितली ती आपल्याला तर काहीं समजली नाहीं परंतु ती होती तुमच्यावर. तुमच्या डोळ्यातून सारख्या अश्रूधारा वाहत होत्या, तेंव्हां तुम्हांला कांहीं समजलें असेल तर सांगा. त्यावर त्यांतील एक गृहस्थ म्हणाले या गोष्टीनें महाराजांनीं आपले अंतर्साक्षित्व

आम्हाला चांगले पटविले. हकीकत अशी आहे कीं आम्ही दोघे मूळचे दक्षिणेतले राहणारे. नोकरी. निमित्यें बुंदेलखंडात गेलों. प्रथम पधरा रुपये पगार मिळूं लागला तेंव्हां दत्ताला नवस बोललों होतो कीं १५ रु देईन. हल्लीं मला पगार ८०० रु. मिळतो परंतु १५ रुपयांचा नवस फेडण्याचा विस्मरणाने राहिला तो राहिला. त्याची खूण महाराजांनीं आज देऊन १५ रु. मागून घेतले व नवसांतून मला मुक्त केले. पगार चांगला मिळूं लागल्यामुळे मज जवळ द्रव्य सचय चांगला झाला. पण एकदा माझ्या ब्राह्मणाने माझे घरीं चिराकाढून चोरी केली व एकतीस हजाराच्या नोटा चोरल्या. ब्राह्मण तीस वर्षांचा जुना होता. पोलिसात चोरीची वर्दी दिली परतु काहीं पत्ता लागेना त्यामुळें मी फार खिन्न होतो. एकदा मजकडे एक फकीर आला व मला म्हणाला, मी शिर्डीहून आलों. तुम्ही शिर्डीच्या साईबाबांच्या दर्शनाला जाण्याचा नवस करा व आपला एखादा आवडीचा खाण्याचा पदार्थ सोडा म्हणजे तुमचे रुपये सांपडतील. त्याच्या सागण्याप्रमाणे मी नवस केला व भात खाणे सोडलें. पुढे सुमारें १५ दिवसांनीं माझ्या ब्राह्मणानें आपण होऊन माझ्या चोरलेल्या एकतीस हजारांच्या नोटा आणून दिल्या. अर्थात मला अतिशय आनंद झाला व त्यांतले २००० रु. मी त्या ब्राह्मणाला बक्षीस दिले. पुढें २ । ३ महिन्यांनी कांही कामाकरितां गोव्याचे बाजूला आलों. एक रात्रीं दृष्टांत झाला व स्वप्नांत साईबाबा दिसले. तेंव्हा ताबडतोब नवस फेडण्याकरितां शिर्डीस जाण्याचा बेत केला व बोटीवर आलों, परंतु बोटींत जागा नाहीं. तेंव्हां एका शिपायानें हीं आपलींच माणसे आहेत असें सांगून आम्हांला बोटीवर घेतले. मुंबईस आलों व तेंथून दर्शनास येथें आलों.

याप्रमाणें घडलेली हकीकत महाराजांनीं गोष्टीच्या रूपानें सांगितली तेंव्हा साहजिकच आम्हीं चकित झालों व आमचे डोळ्यांतून आनंदाश्रू वाहूं लागले..

श्री शिर्डीसंस्थानचा तिसरा म्हणजे शके १८४६ चा रिपोर्ट

१ या वर्षांत श्रीशिर्डीसंस्थान कमिटीच्या ६ सभा भरल्या. त्यांत ज्या महत्वाच्या बाबी निघाल्या त्यांचा गोषवारा खालीं दिला आहे.

२ कायमफंड वाढविण्यासाठीं सवा रुपया, रुपया व चार आणे या दराचीं तिकिटें काढून त्या तिकिटांचीं पुस्तकें विश्वसनीय स्वयंसेवकांकडे विकावयास ठेवावीं असे कमिटीने ठरविले त्याप्रमाणें व्यवस्था करण्यांत आली पण दिलगिरीची गोष्ट अशी कीं अद्यापपर्यंत त्या तिकिटांचा खप फारच कमी झाला आहे. प्रत्येक तिकिटाबरोबर महाराजाची लहान तसबीर दिली जाते.

३ दर गुरुवारीं महाराजाची पालखी मशिदींतून चावडींत मिरवत न्यावी आणि तेथे आरती करून तशीच मिरवीत श्री समाधिमंदिरांत नेऊन तेथें शेजारती करावी, असे कमिटीने चैत्र शके १८४६ मध्यें ठरविलें आणि त्याप्रमाणे वहिवाट अव्याहत चालू आहे.

४ महाराजांचे जुने शेले—यांपैकीं एक धुवविला आणि एक रफू करविला. पण त्याशिवाय ४ शेले फाटून निरुपयोगी झाले आहेत. पैकीं एक जो अत्यंत फाटला होता तो रा. रा. बसंतराव गोरक्षकर यांस देण्यांत आला व तत्प्रीत्यर्थ त्यांनीं पन्नास रुपये भरले. ते कायम फंडात जमा केले आहेत. बाकींच्या शेल्यांबद्दल अद्याप मागणी आली नाहीं. यासंबंधानें श्रीसाइलीला मासिकद्वारा आणि अन्य तऱ्हेनें प्रसिद्धी केली होती पण अद्याप कांहीं परिणाम झाल्याचें दिसत नाहीं. शेल्याचा विषय फिरून कमिटीपुढें यावयाचा आहे.

५ श्रीसमाधीच्या पिछाडीच्या दरवाजांस कांचा बसवावयाचें ठरून त्याप्रमाणें कांचा बसविण्यांत आल्या आहेत.

६ श्रीसमाधीमंदिराचे सभामंडपांत संगमरवरी फरशी बसविली तिचा खर्च देण्याचें श्री. बुटी यांनीं आनंदानें कबूल केलें आणि त्याप्रमाणें त्यांचे-

कडून त्या संबंधाची-चुकती रकम आली याबद्दल अर्थात् संस्थान त्याचे आभारी आहे.

७ श्रीमशिदीच्या उजव्या बाजूची भिंत पडून तेथे गज घालावे असे कमिटीने ठरविले आणि त्याप्रमाणे करण्यात आले त्यामुळे मशिदीचा देखावा सुधारून महाराजाच्या तसबिरीचे दर्शन बाहेरून भिंतीजवळूनसुद्धा होऊं शकते.

८ श्रीगुरुपौर्णिमा उत्सव— हा पहिल्यापासून श्री. बुटी करीत आले आहेत. मध्यंतरीं त्यानीं उत्सवाची सर्व व्यवस्था संस्थानाकडे सोपवून उक्ती रकम रु. पांचशे दरवर्षी देण्याचे ठरविले होतें पण चालू सालीं त्यांचा विचार बदलून सर्व व्यवस्था पुनरपि त्यांनीं आपल्या हातांत घेतली आहे.

९ महाराजांचे लेंडीवर आंबराई लावावी असें कमिटीने ठरविलें. आणि त्याप्रमाणें लावण्यांत आली आहे.

१० श्रीसमर्थांचेसाठीं एक लहान शेज तयार करवावी असें ठरलें. ही शेज लवकरच तयार करविण्यांत येईल.

११ अहमदनगर डिस्ट्रिक्ट कोर्टाने पास केलेल्या स्कीम (योजना) प्रमाणें कमिटीचे दहा सभासद दर तीन तीन वर्षांनीं निवडावयाचें. त्याप्रमाणें नवी निवडणूक शके १८४७ चे चैत्रांत होण्यासाठीं निवडणुकीच्या नियमांची अवश्यकता वाटल्यावरून त्याप्रमाणें नियम कमिटीनें केले ते या सोबत परिशिष्ट "अ" म्हणून जोडले आहेत. त्यांपैकीं सामान्य वर्गणीदारांसंबंधी नियम ही पहिलीच निवडणूक असल्यामुळें तिला लागू करूं नयेत, असें कमिटीनें ठरविलें. त्याप्रमाणें नवीन निवडणुकी झाल्या आहेत. पण त्या संबंधीची साग्र हकीकत शके १८४७ चे रिपोर्टांत नमूद केली जाईल.

१२ श्री संस्थान कमिटीचे अध्यक्ष ह. भ. प. दास गणू महाराज यांस तहाह्यात सन्मान्य वर्गणीदार करावें असें सर्वानुमतें ठरविण्यांत आलें.

१३ सोबत भक्तमंडळाच्या एकंदर सभासदांची यादी परिशिष्ट "ब" म्हणून जोडली आहे.

१४ नेहमींच्या वहिवाटीप्रमाणे यंदाच्या जमाखर्चाचा आढावा संस्थानचे आडिटर रा. रा. शिवाजी कृष्ण परूळकर यांनी तपासून पास केला आहे. व तो सोबत परिशिष्ट 'क" म्हणून जोडला आहे रा. परूळकर कांही मोबदला न घेता संस्थानचे हिशेब तपासून देतात याबद्दल संस्थान त्यांचे आभारी आहे.

१५ शके १८४६ चें बजेट सोबत "ड" परिशिष्ट म्हणून जोडले आहे. त्यातील आकडयाची वरील आढाव्यांतील आकडयांशीं तुलना करून पाहिले असतां असें आढळून येईल कीं, भोजनखर्च, मुंबई ऑफीस खर्च व भाडीं दुरुस्ती या तीन रकमांशिवाय बाकीच्या सर्व रकमा बजेटच्यापेक्षा कमीच आहेत. भोजनखर्चाची रकम वाढण्याचे कारण असे कीं, त्यांत "मुक्या" नांवाच्या मुसलमानाला दिली जाणाऱ्या बाजरीची किंमत घालावी लागली. या बाजरीची किंमत पूर्वी महाराजाचे एक भक्त देत असत. आणि ती भक्ताचे धर्मकृत्य खात्यांत खर्ची पडत असे यंदा कांहीं अडचणीमुळें त्या भक्ताकडून ती रकम येईनाशी झाली. म्हणून हा खर्च भोजनखर्चांत घालावा लागला. ही रकम जर वजा केली तर भोजनखर्चाची रकम बजेटांत घातलेल्या रकमेपेक्षां कमी होईल.

तसेंच मुंबई ऑफिसच्या खर्चाचे रकमेतून नवीन निवडणुकीसंबंधीं छापगावळ, पोस्टेज, जाहिरात वगैरे झालेला खर्च रु. ७७ ।≈ वजा केला तर बाकीची रकम बजेटांतील रकमेपेक्षां कमी होईल.

संस्थानचे भाडीं दुरुस्तीसाठी पन्नास रुपये मंजूर केले होते. पण वास्तविक लागलेला खर्च ६४॥. रु. झाला म्हणून कमिटीची जास्त झालेल्या रकमेबद्दल ता० १५-७-२४ चे सभेत मंजुरी घेतली.

१६ संस्थानचे कागदपत्र ठेवण्यासाठीं एक लाकडी कपाट घेतलें. त्याची किंमत रु. २४; लाकडी सामान या सदराखालीं आढाव्यांत नमूद केली आहे. त्यासाठीं कमिटीची मंजुरी ता. १५-७-२४ चे सभेंत घेण्यांत आली होती.